

Барабанова Яна Сергіївна

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Іванова Марина Іллівна

д.е.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

На сьогоднішній день актуальним питанням постає укладення та розірвання шлюбу з іноземним елементом. З огляду на євроінтеграційний курс України, поширеним явищем є еміграція та імміграція, в наслідок чого набуває поширення як укладання шлюбів з іноземцем, який міг прибути до України на тимчасове місце проживання або працевлаштування, так і шлюб громадянина України з іноземцем на території іншої держави, так як значний відсоток громадян України емігрують за кордон для працевлаштування. В наслідок укладання шлюбів з іноземним елементом, виникають випадки необхідності його розірвання. Так як випадки розірвання шлюбу з іноземним елементом є актуальним питанням, то необхідним є визначення особливостей розірвання шлюбу з увагою на судову практику України.

Сімейні відносини, ускладнені іноземним елементом, надзвичайно поширені. Тому проблема застосування іноземних законів, визнання в Україні актів цивільного стану, зареєстрованих за законами іноземних держав, або іноземних судових рішень виникає в багатьох ситуаціях. Щоразу, коли судові чи інші державні органи будь-якої країни зустрічаються із сімейними відносинами, ускладненими наявністю в них іноземного елемента, відбувається так зване «зіткнення» двох і більше законів і виникає проблема «вибору» закону, що у міжнародному приватному праві називається «колізійною проблемою». На прикладі, коли на території України укладається шлюб між особами, які мають громадянство різних держав, можна проілюструвати комплекс питань, що виникають перед тими, хто одружується, а саме: за яким законодавством визначається дотримання формальних умов укладення шлюбу, що визначають вимоги до процедури оформлення шлюбу, а за яким — матеріальних умов, від наявності або відсутності яких залежить законність шлюбу. Від правильного вирішення зазначеного колізійного питання залежать цілком конкретні правові наслідки: чи буде вважатися шлюб, укладений в Україні відповідно до закону місця його реєстрації, дійсним і за її межами, чи він не отримає визнання в іншій державі, а отже, не стане розглядатися як юридичний факт, що породжує певні правові наслідки, і буде віднесений до «шлюбів, що кульгають», тобто нестійких. Варто зазначити, що поняття «колізії законів» і «вибір права» умовні, тому що той чи інший із «колізійних» законів обирається відповідними органами не довільно, а відповідно до обов'язкового для них правила про вибір закону, так званої «колізійної норми», що міститься в законодавстві даної країни чи в укладеному нею міжнародному договорі. [1, с. 98]

Умови укладання шлюбу в різних державах досить часто можуть не збігатися, внаслідок чого шлюб, укладений із дотриманням усіх вимог у межах певного правопорядку, зовсім не обов'язково буде визнаний в іншій країні. Це приводить до виникнення явища, яке отримало назву «шкутильгаючих шлюбів» («кульгаючих») і з міжнародно-правової точки зору є зовсім небажаним.[2]

Питання розлучення у МПП визнається одним з джерел найбільш гострих і численних колізій, що обумовлюється неоднаковим регулюванням підстав і процедури розірвання шлюбів, а також невизнанням іноземних розлучень у власних юрисдикціях багатьох країн. Поряд з тим, що розірвання шлюбів має національні особливості, серед них можна виділити деякі однакові концепції. Так, існують країни, в яких і досі розірвання шлюбу є неможливим: Парагвай, Ірландія, Аргентина. В інших країнах розірвання шлюбу є можливим тільки за наявності чітко встановленого обмеженого кола підстав, яке не включає взаємну згоду подружжя (Італія). У більшості країн розірвання шлюбу допускається, у тому числі за взаємною згодою подружжя (Англія, Бельгія, Данія, Німеччина, Норвегія, Російська Федерація) [2]. В світі існують різні підходи щодо визначення підстав розірвання шлюбу та ставлення до цього. Так у деяких державах, міститься вичерпний перелік підстав розірвання шлюбу, до яких взаємна згода подружжя не належить (Велика Британія, деякі штати США); також деякі держави встановлюють окремою підставою для розірвання шлюбу етап сепарації – розподільне проживання подружжя протягом певного проміжку часу [3]. Наприклад, у мусульманських країнах розірвання шлюбу можливе лише за умови дотримання норм шаріату. Для розірвання шлюбу між громадянами України за її межами необхідне дотримання законодавства іноземної держави та проживання подружжя в іноземній державі. Також вони можуть звернутися з позовом як до суду України, так і до консульських і дипломатичних установ. У цьому разі застосовуватиметься право України (ст. 289 Сімейного кодексу України) [3].

Відповідно до норм Закону України «Про міжнародне приватне право» припинення шлюбу та правові наслідки припинення шлюбу визначаються правом, яке діє на цей час щодо правових наслідків шлюбу (ст. 63). Оскільки одним із способів припинення шлюбу є розлучення, то колізійні норми стосовно питань про розлучення містяться у міжнародних договорах. Проте чимало договорів про правову допомогу, наприклад з Республікою Куба, не містять колізійних норм щодо розірвання шлюбу. До розірвання шлюбу застосовується законодавство держави: а) громадянами якої є подружжя в момент подання заяви чи в момент порушення справи (ч. 1 ст. 23 з Кубою); в установу якої подано заяву за умови різного громадянства осіб; б) спільного місця проживання осіб із різним громадянством; орган якої порушив справу, якщо особи мають різне громадянство та проживають на територіях різних держав. Стосовно майнових відносин подружжя у Законі України «Про міжнародне приватне право» визначено, що подружжя може обрати для регулювання майнових наслідків шлюбу право особистого закону одного з подружжя або право держави, у якій один з них має звичайне місце перебування, або, стосовно до нерухомого майна, право держави, у якій це майно знаходиться (ст. 61) [4, с. 223].

Суд першої інстанції в своєму рішенні про розірвання шлюбу по справі № 398/4081/16-ц виходить із наступних положень:

Питання, що виникають у сфері приватноправових відносин з іноземним елементом (хоча б один учасник правовідносин є іноземцем, особою без громадянства або іноземною особою; об'єкт правовідносин знаходиться на території іноземної держави; юридичний факт, який створює, змінює або припиняє правовідносини, мав чи має місце на території іноземної держави), у тому числі й питання підсудності судам України справ з іноземним елементом, вирішуються згідно із Законом України «Про міжнародне приватне право».

Закон України «Про міжнародне приватне право» визначає приватноправові відносини як відносини, які ґрунтуються на засадах юридичної рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності, суб'єктами яких є фізичні та юридичні особи (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про міжнародне приватне право»).

Статтею 63 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачено, що припинення шлюбу та правові наслідки його припинення визначається правом, яке діє в даний час щодо правових наслідків шлюбу. На підставі ст. ст. 103, 110 СК України розірвання шлюбу за рішенням суду можливе як за спільною заявою подружжя, так і за заявою одного із подружжя.

Крім того, у ч. 2 ст. 2 Цивільного процесуального кодексу України передбачено, що цивільне судочинство здійснюється відповідно до Конституції України, цього Кодексу та Закону України «Про міжнародне приватне право».

Відповідно до положень ст. 279 Сімейного кодексу України, розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем, а також шлюбу іноземців між собою в Україні здійснюється за законом України [5].

Отже, з огляду на сталу практику судів України щодо розірвання шлюбів з іноземним елементом, цей процес є доступним та швидким, згідно якого право на звернення мають як особи одна з яких є громадянином України які уклали шлюб на території іншої держави, так і особами які уклали шлюб на території України, в якому одна з осіб є громадянином іншої держави. Судова практика є позитивною та побудована на законі України «Про міжнародне приватне право». Тому, розірвання шлюбу з іноземним елементом має певні особливості, зазначені в даній роботі, проте це питання на є проблемним, та має шлях вирішення через суд України, окрім того у разі подання такої заяви до іншої держави, суд має право направити цю заяву до суду України, в наслідок чого питання розірвання шлюбу також буде вирішено.

Бібліографічні посилання

1. Чепис О.І., Лазорик Є.В. Право. Випуск 42. Колізійне регулювання сімейних правовідносин в міжнародному приватному праві: шляхи подолання конфлікту кваліфікації. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/16520/1/24.pdf>, стор. 98
2. Колізійні питання укладання шлюбу з іноземним елементом. Режим доступу: http://vjhr.sk/archive/2016_4/part_2/31.pdf
3. Калакура В. Я. Механізми взаємодії колізійних принципів правового регулювання в міжнародному сімейному праві / В. Я. Калакура // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – №5(8). – С. 98–104.
4. Ланцева К. В. Право. Національна академія внутрішніх справ Цивільно-правові аспекти колізійного регулювання шлюбносімейних відносин в Україні та Республіці Куба. – 2013.

Баскелович Яна Костянтинівна
магістр
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

ФІДУЦІАРНІ ПРАВОЧИНИ

Пріоритетним у суспільстві завжди залишатимуться відносини, пов'язані з діями особи, які спрямовані на набуття, зміну та припинення цивільних прав та обов'язків.

Відносини, які виникають між особою, що не має можливості виконати певні дії самостійно та має потребу у певних послугах, а отже у зв'язку з цим, надає певні повноваження другій особі, шляхом укладення договорів, довіреностей та інших юридичних документів, практично завжди мають яскраво виражений фидуціарний (від лат. fiducia- довіра) характер.

Фидуціарним є правочин, якому властиві особливі, особисто довірчі відносини поміж його сторонами [3, с.281]. Виникнення представництва на договірній основі на сьогодні є вкрай розповсюдженим явищем, що перш за все пов'язано саме зі стрімким розвитком цивільного обороту. Саме за допомогою договірних механізмів учасники цивільних правовідносин можуть вільно погоджувати між собою усі необхідні умови зобов'язань та узгоджувати подальші дії для їх належного виконання та досягнення бажаного для них обох правового результату. Цивільно-правовий договір є юридичним фактом, який спричиняє виникнення зобов'язальних правовідносин, що проявляються у правах та обов'язках їх сторін.

Вважаємо, що саме цивільно-правовий договір встановлює правові зв'язки між учасниками цивільних правовідносин на основі принципів юридичної рівності та майнової самостійності та є підставою виникнення прав та обов'язків, що носять взаємний характер. Саме за договором вказані правовідносини набувають конкретного змісту, тоді як сам правочин забезпечує практичну реалізацію цих прав та обов'язків, а також відповідальність за їх невиконання або неналежне виконання. Неабиякого значення подібні положення набувають по відношенню до фидуціарних правовідносин. З метою максимально ефективного та такого, що відповідає волі сторін договору з урахуванням потреб та інтересів, є договір доручення [4, с.116]. За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії (ст.1000 ЦК України) [1, ст.272]. .

Найважливішою характерною ознакою договору доручення є те, що довірений вчиняє доручені йому дії не від свого імені, не за свій рахунок, а від імені довірителя і за його рахунок.

Серед особливостей договору доручення треба виділити такі:

1) фидуціарний договір, який укладається саме на особливій довірі до сторони у договорі;